

สรุป อภิปรายผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง "การประเมินผลหลักสูตรฝึกอบรมศึกษานิเทศก์ของสถาบันพัฒนาผู้บริหารการศึกษา สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ" มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินผลหลักสูตรฝึกอบรมศึกษานิเทศก์ของสถาบันพัฒนาผู้บริหารการศึกษา สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ในด้านวัตถุประสงค์ของหลักสูตร โครงสร้างของหลักสูตร เนื้อหาวิชา วิทยากร กิจกรรมการฝึกอบรม และการวัดและประเมินผล โดยผู้วิจัยได้ศึกษาจากประชากร คือ ผู้เข้ารับการฝึกอบรม จำนวน 160 คน วิทยากรที่เลี้ยง จำนวน 9 คน และผู้บริหารโครงการ จำนวน 9 คน ในการดำเนินการฝึกอบรมหลักสูตรศึกษานิเทศก์อำเภอ ประจำปีงบประมาณ 2539 รวมประชากรทั้งสิ้นจำนวน 178 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบวิเคราะห์ความสอดคล้องระหว่างวัตถุประสงค์ของหลักสูตร กับนโยบายการฝึกอบรมของสถาบันพัฒนาผู้บริหารการศึกษา และนโยบายในการพัฒนาผู้บริหารการศึกษา ในช่วงแผนพัฒนาการศึกษาระยะที่ 7 (พ.ศ. 2535 - 2539) แบบประเมินความเหมาะสมของหลักสูตรตามความคิดเห็นของผู้เข้ารับการฝึกอบรม วิทยากรที่เลี้ยง และแบบสัมภาษณ์ผู้บริหารโครงการ ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการวิเคราะห์เอกสาร เกี่ยวกับความสอดคล้องของวัตถุประสงค์ของหลักสูตรกับนโยบายการฝึกอบรมและการพัฒนาผู้บริหารการศึกษา ส่วนการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้เข้ารับการฝึกอบรม วิทยากรที่เลี้ยง และผู้บริหารโครงการ ผู้วิจัยส่งแบบประเมินด้วยตนเองและทางไปรษณีย์ สำหรับการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์ด้วยตนเอง ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ส่งแบบประเมินทั้งสิ้น จำนวน 169 ฉบับ ได้รับกลับคืนรวมทั้งสิ้น 158 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 93.82 การวิเคราะห์ข้อมูลใช้ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยสรุปเป็น 7 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบประเมิน และผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

ตอนที่ 2 การประเมินหลักสูตรด้านวัตถุประสงค์ของหลักสูตร

ตอนที่ 3 การประเมินหลักสูตรด้านโครงสร้างของหลักสูตร

ตอนที่ 4 การประเมินหลักสูตรด้านเนื้อหาวิชา

ตอนที่ 5 การประเมินหลักสูตรด้านวิทยากร

ตอนที่ 6 การประเมินหลักสูตรด้านกิจกรรมการฝึกอบรม

ตอนที่ 7 การประเมินหลักสูตรด้านการวัดและประเมินผล

ตอนที่ 1 สรุปข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบประเมิน และผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

1.1 ผู้เข้ารับการฝึกอบรม พบว่า ผู้เข้ารับการฝึกอบรมส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 142 คน เพศหญิง จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 95.3 และ 4.7 ตามลำดับ มีอายุระหว่าง 31-35 ปี จำนวน 30 คน 36-40 ปี จำนวน 47 คน 41-45 ปี จำนวน 65 คน และ 46 ปีขึ้นไป จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 20.1 31.5 43.6 และ 4.7 ตามลำดับ ดำรงตำแหน่งศึกษาธิการอำเภอ/กิ่งอำเภอ เป็นส่วนใหญ่ และดำรงตำแหน่งผู้ช่วยศึกษาธิการอำเภอ/กิ่งอำเภอ คิดเป็นร้อยละ 6.0 มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรี 79 คน ปริญญาโท 70 คน คิดเป็นร้อยละ 53.0 และ 47.0 ตามลำดับ

1.2 วิทยากรที่เลี้ยง พบว่า วิทยากรที่เลี้ยงส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 8 คน เพศหญิง 1 คน คิดเป็นร้อยละ 88.89 และ 11.11 ตามลำดับ มีอายุระหว่าง 41-45 ปี จำนวน 5 คน 46 ปีขึ้นไป จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 55.6 และ 44.4 ตามลำดับ ดำรงตำแหน่งศึกษาธิการอำเภอ คิดเป็นร้อยละ 100 มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรี 3 คน ปริญญาโท 6 คน คิดเป็นร้อยละ 33.3 และ 66.7 ตามลำดับ

1.3 ผู้บริหารโครงการ พบว่าผู้บริหารโครงการเป็นเพศหญิง จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 55.6 เป็นเพศชาย จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 44.4

และเป็นผู้มีระยะเวลาการปฏิบัติงานด้านการฝึกอบรม 10 ปีขึ้นไป จำนวน 6 คน คิดเป็น ร้อยละ 77.78 รองลงมาคือ 5-10 ปี จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 22.22 มีวุฒิการศึกษา ระดับปริญญาโท จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 77.78 ระดับปริญญาตรี จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 11.11 ระดับปริญญาเอก จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 11.11

ตอนที่ 2 สรุปผลการประเมินหลักสูตรด้านวัตถุประสงค์ของหลักสูตร จำนวนที่ได้ ดังนี้

2.1 สรุปผลการประเมิน ความสอดคล้องระหว่างวัตถุประสงค์ของ หลักสูตร กับนโยบายการฝึกอบรมของสถาบันพัฒนาผู้บริหารการศึกษา และนโยบายการพัฒนา ผู้บริหารศึกษานในช่วงแผนพัฒนาการศึกษา ระยะที่ 7 พบว่ามีความสอดคล้องกัน เป็น อย่างมาก นั่นคือมุ่งพัฒนาผู้บริหารทุกระดับให้มีเจตคติ ทักษะและความรู้ทางการบริหาร โดยเน้นการสร้างจิตสำนึกและอุดมการณ์ในการ เป็นผู้บริหารอาชีพ

2.2 สรุปผลการประเมินด้านวัตถุประสงค์ของหลักสูตร ผู้เข้ารับการ ฝึกอบรมและวิทยากรที่เลี้ยง มีความเห็นเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของหลักสูตร โดยรวมว่ามีความเหมาะสมในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ทั้งผู้เข้ารับการฝึกอบรม และ วิทยากรที่เลี้ยง มีความเห็นสอดคล้องกันว่า วัตถุประสงค์ของหลักสูตรฝึกอบรมมีความเหมาะสม ในระดับมากทุกข้อ

สำหรับข้อเสนอแนะเพิ่มเติมของผู้เข้ารับการฝึกอบรมและวิทยากรที่เลี้ยง ในด้านวัตถุประสงค์ของหลักสูตรมีดังนี้คือ ควรมีการปรับปรุงหลักสูตรให้ทันสมัย ทันกับความ เปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีปัจจุบัน และอนาคต ควรเพิ่มวัตถุประสงค์ของหลักสูตร เกี่ยวกับการส่งเสริมให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมเพื่อสร้างวิสัยทัศน์ (Vision) ในการบริหารงาน

จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารโครงการ พบว่า วัตถุประสงค์ของหลักสูตร เหมาะสม สอดคล้องกับนโยบายการฝึกอบรมและการพัฒนาผู้บริหารการศึกษา กล่าวคือ มุ่ง พัฒนาผู้บริหารให้มีเจตคติ ทักษะและความรู้ทางการบริหาร วัตถุประสงค์ของหลักสูตร มีความเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย และสามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้

ตอนที่ 3 สรุปผลการประเมินหลักสูตรด้านโครงสร้างของหลักสูตร

ผู้เข้ารับการฝึกอบรม และวิทยากรที่เลี้ยง มีความเห็นเกี่ยวกับโครงสร้างของหลักสูตร โดยรวมว่า มีความเหมาะสมในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าผู้เข้ารับการฝึกอบรม และวิทยากรที่เลี้ยง มีความเห็นสอดคล้องกันว่าโครงสร้างของหลักสูตรมีความเหมาะสมในระดับมากทุกข้อ

สำหรับข้อเสนอแนะเพิ่มเติมของผู้เข้ารับการฝึกอบรม วิทยากรที่เลี้ยง และผลการสัมภาษณ์ผู้บริหารโครงการ ในด้านโครงสร้างของหลักสูตร พบว่า โครงสร้างของรายวิชา 4 หมวดวิชา เหมาะสมดีแล้ว ควรเพิ่มชั่วโมงกิจกรรมเสริมหลักสูตรให้มากขึ้น ควรขยายระยะเวลาการฝึกอบรมให้เพิ่มมากขึ้น ควรลดจำนวนชั่วโมงที่ใช้ในการฝึกอบรมแต่ละวัน

ตอนที่ 4 สรุปผลการประเมินหลักสูตรด้านเนื้อหาวิชา

ผู้เข้ารับการฝึกอบรมและวิทยากรที่เลี้ยง มีความเห็นเกี่ยวกับเนื้อหาวิชาที่จัดในหลักสูตรฝึกอบรมโดยรวมว่า มีความเหมาะสมในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าผู้เข้ารับการฝึกอบรมและวิทยากรที่เลี้ยง มีความเห็นสอดคล้องกันว่า เนื้อหาวิชาในหลักสูตรฝึกอบรมมีความเหมาะสมในระดับมากทุกข้อ ยกเว้น 3 ประเด็นที่วิทยากรที่เลี้ยงมีความเห็นว่า มีความเหมาะสมในระดับปานกลาง คือ เนื้อหาวิชาในแต่ละรายวิชา สอดคล้องกับความต้องการของผู้เข้ารับการฝึกอบรม เนื้อหาวิชาเพิ่มพูนความรู้ ความเข้าใจด้านการบริหารงาน และเนื้อหาวิชาเพิ่มพูนทักษะ ความสามารถในการบริหารงาน

สำหรับข้อเสนอแนะเพิ่มเติมของผู้เข้ารับการฝึกอบรมและวิทยากรที่เลี้ยง ในด้านเนื้อหาวิชา มีดังนี้ คือ เพิ่มการปฏิบัติให้มากขึ้น การเพิ่มเนื้อหาในส่วนที่จะพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ ควรจัดให้มีการอบรมในด้านบุคลิกภาพ ควรลดรายวิชาให้น้อยลง

จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารโครงการ พบว่า เนื้อหาวิชาในหลักสูตรฝึกอบรมควรปรับปรุงแก้ไขในเรื่องความซ้ำซ้อนของเนื้อหาวิชาบางวิชา

สำหรับคำถามปลายเปิดจากผู้เข้ารับการฝึกอบรม วิทยากรที่เลี้ยง และผู้บริหารโครงการ ได้เสนอแนะว่า ควรเพิ่มการปฏิบัติให้มากขึ้น การเพิ่มเนื้อหาในส่วนที่จะพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ การอบรมในด้านบุคลิกภาพ ควรจัดให้ผู้เข้ารับการอบรมมี

โอกาสฝึกทักษะการพูดให้มากขึ้น ควรลดรายวิชาให้น้อยลง ความซับซ้อนของเนื้อหาวิชาในบางวิชา ซึ่งการที่ผู้บริหารโครงการมีความเห็นสอดคล้องกันในเรื่องความซับซ้อนของเนื้อหาวิชา อาจเป็นเพราะว่าผู้บริหารโครงการในฐานะวิทยากร เกิดความเบื่อหน่ายและมีความรู้สึกที่ผู้เข้ารับการฝึกอบรมควรจะได้รับเนื้อหาสาระที่เป็นประโยชน์หรือเสริมประสบการณ์จะดีกว่า

ตอนที่ 5 สรุปผลการประเมินหลักสูตรด้านวิทยากร

ผู้เข้ารับการฝึกอบรมและวิทยากรที่เลี้ยงมีความเห็นเกี่ยวกับวิทยากรสถาบันฯ และวิทยากรภายนอก โดยรวมว่ามีความเหมาะสมในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าผู้เข้ารับการฝึกอบรมและวิทยากรที่เลี้ยงมีความเห็นสอดคล้องกันว่า วิทยากรสถาบันฯ และวิทยากรภายนอกมีความเหมาะสมในระดับมากทุกข้อ ยกเว้น 2 ประเด็นที่วิทยากรที่เลี้ยงมีความเห็นว่ามี ความเหมาะสมในระดับมากที่สุด คือ วิชาที่พูดเหมาะสมให้เกียรติผู้เข้ารับการฝึกอบรม

สำหรับข้อเสนอนะเพิ่มเติมของผู้เข้ารับการฝึกอบรมและวิทยากรที่เลี้ยงในด้านวิทยากร มีดังนี้คือ สถาบันฯ ควรพิจารณาคุณสมบัติของวิทยากรบางท่านที่ให้การฝึกอบรม ควรจบการศึกษาอย่างน้อยปริญญาโท มีความรู้ ความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ วิธีการฝึกอบรมของวิทยากร

จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารโครงการ พบว่า วิทยากรบางท่านเน้นการใช้การบรรยายมากกว่าวิธีอื่น สื่อที่ใช้ในการฝึกอบรมเน้นแผ่นโปสเตอร์ การจัดตารางการฝึกอบรมให้เหมาะสม

ตอนที่ 6 สรุปผลการประเมินหลักสูตรด้านกิจกรรมการฝึกอบรม

ผู้เข้ารับการฝึกอบรม และวิทยากรที่เลี้ยง มีความเห็นเกี่ยวกับกิจกรรมการฝึกอบรม โดยรวมว่า มีความเหมาะสมในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าผู้เข้ารับการฝึกอบรมและวิทยากรที่เลี้ยง มีความเห็นสอดคล้องกันว่า กิจกรรมการฝึกอบรมมีความเหมาะสมในระดับมาก ยกเว้น 2 ประเด็นที่ผู้เข้ารับการฝึกอบรม และวิทยากรที่เลี้ยง

มีความเห็นว่า มีความเหมาะสมในระดับปานกลาง คือ กิจกรรมการศึกษาดูงาน และ กิจกรรมเสริมสร้างประสบการณ์ของวิทยากรที่เลี้ยง

สำหรับข้อเสนอแนะเพิ่มเติมของผู้เข้ารับการฝึกอบรมและวิทยากรที่เลี้ยง ในด้านกิจกรรมการฝึกอบรม มีดังนี้คือ ควรเปิดโอกาสให้ศึกษาดูงานในภาคเอกชน การพัฒนา ภายควรจัดให้เหมาะสมกับวัย การคัดเลือกวิทยากรที่เลี้ยงต้องพิจารณาคัดเลือกจากคนที่มี อุฒมการณ์และเป็นแบบอย่างที่ดีได้ การพัฒนาจิต ควรปรับปรุงวิธีการโดยเน้นวิธีการปฏิบัติ มากกว่าเนื้อหา ควรกำหนดการปฏิบัติภารกิจของวิทยากรที่เลี้ยงให้ชัดเจน ควรจัดกิจกรรม กาฝึกอบรมให้เหมาะสมกับเนื้อหา ควรเพิ่มเวลาให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมกับวิทยากรที่เลี้ยง จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารโครงการ พบว่า การจัดกิจกรรมการฝึกอบรมเหมาะสมดีแล้ว แต่ ควรพิจารณาในเรื่อง การจัดกิจกรรมการศึกษาดูงานให้เหมาะสมมากขึ้น การบรรยาย พิเศษควรเน้นที่มีประโยชน์

ตอนที่ 7 สรุปผลการประเมินหลักสูตรด้านการวัดและประเมินผล

ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความเห็นเกี่ยวกับการวัดและประเมินผลโดยรวม ว่า มีความเหมาะสมในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความ เห็นว่า การวัดและประเมินผลมีความเหมาะสมในระดับมาก ยกเว้นประเด็นเดียวที่ผู้เข้า รับการฝึกอบรมมีความเห็นว่าเหมาะสมปานกลาง คือ เกณฑ์การวัดและประเมินผลการเขียน รายงานภาคนิพนธ์ 10 คะแนน

สำหรับวิทยากรที่เลี้ยงมีความเห็นเกี่ยวกับการวัดและประเมินผลโดย รวมว่ามีความเหมาะสมในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าวิทยากรที่เลี้ยงมีความ เห็นว่าการวัดและประเมินผลมีความเหมาะสมในระดับมากทุกข้อ

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมของผู้เข้ารับการฝึกอบรม และวิทยากรที่เลี้ยง ในด้านการวัดและประเมินผล มีดังนี้คือ ควรเพิ่มคะแนนการประเมินในการเขียนภาคนิพนธ์

จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารโครงการ พบว่า เกณฑ์การวัดและประเมินผล เหมาะสมและชัดเจนอยู่แล้ว ควรเขียนรายงานภาคนิพนธ์ของผู้เข้ารับการฝึกอบรมควรได้มีการตีพิมพ์เผยแพร่ภาคนิพนธ์ด้วย

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัย เรื่อง การประเมินผลหลักสูตรฝึกอบรมศึกษานิเทศก์ของสถาบันพัฒนาผู้บริหารการศึกษา สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ มีประเด็นที่ควรนำมาอภิปรายผล ดังนี้คือ

1. การวิเคราะห์ความสอดคล้องระหว่างวัตถุประสงค์ของหลักสูตรกับนโยบายการฝึกอบรม พบว่า วัตถุประสงค์ของหลักสูตรกับนโยบายการฝึกอบรมมีความสอดคล้องกันตามที่ตั้งไว้ ซึ่งนโยบายการพัฒนาผู้บริหารการศึกษาในช่วงแผนพัฒนา ระยะที่ 7 (พ.ศ. 2535-2539) ของกระทรวงศึกษาธิการ มุ่งพัฒนาผู้บริหารการศึกษา โดยยึดการบรรลุวัตถุประสงค์ของการฝึกอบรม การพัฒนาซึ่งมุ่งเน้นการสร้างจิตสำนึกและอุดมการณ์ ในการเป็นผู้บริหารอาชีพ เป็นหลักสำคัญ (สถาบันพัฒนาผู้บริหารการศึกษา, 2534) ส่วนวัตถุประสงค์ของหลักสูตร เพื่อเพิ่มพูนความรู้ ความเข้าใจด้านการบริหารงานในตำแหน่งศึกษานิเทศก์ให้ดียิ่งขึ้น เพิ่มพูนทักษะ ความสามารถ เจตคติที่ดีในการปฏิบัติเกี่ยวกับ การบริหารงานอย่างมีประสิทธิภาพและให้มีความรู้ ทักษะและเจตคติที่ได้รับจากการฝึกอบรมไปประยุกต์ใช้ในการบริหารงาน (สถาบันพัฒนาผู้บริหารการศึกษา, 2537) ฉะนั้นทั้งวัตถุประสงค์และนโยบายจึงมีความสอดคล้องกันอย่างเห็นได้ชัดเจน

2. ด้านวัตถุประสงค์ของหลักสูตร

จากผลการประเมิน พบว่าผู้เข้ารับการฝึกอบรมและวิทยากรที่เลี้ยง มีความเห็นเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของหลักสูตรทั้งโดยรวมและ เป็นรายข้อทุกข้อว่ามีความเหมาะสมในระดับมาก ทั้งนี้ด้วยเหตุผลที่ว่าหลักสูตรฝึกอบรมนั้นเป็นหัวใจของการฝึกอบรม เปรียบเสมือนแนวทางที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เข้ารับการฝึกอบรม (ดวงพร พงษ์ประดิษฐ์, 2537) ดังนั้น การที่หลักสูตรฝึกอบรมศึกษานิเทศก์ของสถาบันพัฒนาผู้บริหารการศึกษา ได้มีการกำหนดวัตถุประสงค์ของหลักสูตรให้เป็นแนวทางสำหรับผู้เข้ารับการฝึกอบรม ที่จะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมได้อย่างชัดเจน สอดคล้องและครอบคลุมตามวัตถุประสงค์ของโครงการฝึกอบรม ทำให้ผู้เกี่ยวข้องกับการฝึกอบรมทุกฝ่ายสามารถกำหนดทิศทางการปฏิบัติ ตามบทบาทหน้าที่ได้อย่างถูกต้อง เหมาะสม สอดคล้องตามที่ได้กำหนดไว้ในวัตถุประสงค์ของหลักสูตร ซึ่งส่งผลให้การฝึกอบรมโดยภาพรวมบรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตร

การที่หลักสูตรฝึกอบรมศึกษาดูงานอาเภอ ของสถาบันพัฒนาผู้บริหารการศึกษา สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ได้กำหนดวัตถุประสงค์ของหลักสูตร ที่มุ่งเน้นการส่งเสริมให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้พัฒนาตนเองทั้งด้านเพิ่มพูนความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ ความสามารถ เจตคติที่ดีในการบริหารงาน ตลอดจนการนำความรู้ ทักษะ และเจตคติที่ดีที่ได้รับจากการฝึกอบรมไปประยุกต์ใช้ในการบริหารงาน จึงครอบคลุมการพัฒนาสมรรถภาพในด้านต่าง ๆ ของศึกษาดูงานอาเภอ ซึ่งมุ่งการสร้างจิตสำนึกและอุดมการณ์ในการเป็นผู้บริหาร โดยศึกษาดูงานอาเภอต้องมีความรู้ ทักษะ และเจตคติที่ดี รู้จักทำงานประสานสัมพันธ์กัน เอื้ออาทรต่อกัน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารงาน อันจะส่งผลต่อการปฏิบัติงาน (สถาบันพัฒนาผู้บริหารการศึกษา, 2538)

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากข้อเสนอแนะของผู้เข้ารับการฝึกอบรม และวิทยากรที่เลี้ยง พบว่า วัตถุประสงค์ของหลักสูตรควรปรับปรุงให้ทันสมัย ทันกับความเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีปัจจุบันและอนาคต และส่งเสริมให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมเพื่อสร้างวิสัยทัศน์ (Vision) ในการบริหาร ซึ่ง วีระ บารุงรักษ์ (2538) ได้ให้ความคิดเห็นที่สอดคล้องกันว่า ผู้บริหารต้องมีวิสัยทัศน์ (Vision) ที่กว้างไกลและลึกซึ้ง เหมาะสมกับระดับของการบริหาร กล่าวคือ จะต้องรู้และเข้าใจกระแสความเปลี่ยนแปลงของโลกของสังคม และของท้องถิ่น สามารถเปลี่ยนแปลงการบริหารที่ตนเองรับผิดชอบให้สัมพันธ์กับความเปลี่ยนแปลงทุก ๆ ด้าน

ผลการวิเคราะห์วัตถุประสงค์ของหลักสูตร จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารโครงการ พบว่าวัตถุประสงค์ของหลักสูตรเหมาะสมและสอดคล้องกับนโยบายการฝึกอบรมและการพัฒนาผู้บริหารการศึกษา ซึ่งมุ่งพัฒนาผู้บริหารคือ ศึกษาดูงานอาเภอให้มีเจตคติ ทักษะ และความรู้ทางการบริหาร

3. ด้านโครงสร้างของหลักสูตร

จากผลการประเมินพบว่า ผู้เข้ารับการฝึกอบรมและวิทยากรที่เลี้ยงมีความเห็นเกี่ยวกับโครงสร้างของหลักสูตร ทั้งโดยรวมและเป็นรายข้อ ทุกข้อ ว่าเป็นความเหมาะสมในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการกำหนดโครงสร้างของหลักสูตรให้ประกอบด้วยหมวดวิชาต่าง ๆ 4 หมวดวิชาคือ พัฒนศึกษาศาสตร์ บริหารศาสตร์ พฤติกรรมศาสตร์ และกิจกรรมเสริมหลักสูตร โดยทั้ง 4 หมวดวิชามีการจัดรายวิชารวม 32 รายวิชา และ

กำหนดชั่วโมงในการฝึกอบรมตลอดหลักสูตรไว้ถึง 184 ชั่วโมง ซึ่งการกำหนดหมวดวิชา รายวิชา และชั่วโมงในการฝึกอบรมในลักษณะดังกล่าวสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของหลักสูตร ในการพัฒนาให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้พัฒนาความรู้ ทักษะ ตลอดจนเจตคติที่ดี ด้านการบริหารงาน อีกทั้งยังมุ่งเน้นให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้นำไปประยุกต์ใช้ในการบริหารงาน ผลการวิจัยนี้จึงสอดคล้องกับความคิดเห็นของ วิจิตร อวาทกุล (2537) ที่ได้กล่าวเกี่ยวกับ โครงสร้างของหลักสูตรไว้ว่า โครงสร้างของหลักสูตรควรแบ่งเป็นหมวดหมู่ ประกอบด้วย แนวความคิด หลักการ ทฤษฎี ตลอดจนแนวทางให้เกิดการนำไปใช้ในการปฏิบัติ และการ กำหนดรายวิชาที่จะประกอบขึ้นเป็นหลักสูตรการฝึกอบรม เพื่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ของผู้เข้ารับการฝึกอบรมในด้านต่าง ๆ ควรเป็นไปเพื่อให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีพฤติกรรม ที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของหลักสูตร

จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารโครงการ และข้อเสนอแนะของผู้เข้ารับการฝึกอบรมและวิทยากรที่เลี้ยง พบว่า ควรเพิ่มชั่วโมงกิจกรรมเสริมหลักสูตรให้มากขึ้น ทั้งนี้อาจ เป็นเพราะกิจกรรมเสริมหลักสูตร เป็นกิจกรรมที่มีจุดมุ่งหมายให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้พัฒนา ในทุก ๆ ด้าน ทั้งด้านวิชาการ ร่างกาย จิตใจ ตลอดจนการอยู่ร่วมกันในสังคม การให้ แลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ แนวคิดในการบริหารงาน สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการ ปฏิบัติงานได้ อีกทั้งยังเป็นการเสริมสร้างประสบการณ์โดยตรงของการเป็นผู้บริหาร (สถาบันพัฒนาผู้บริหารการศึกษา, 2538)

4. ด้านเนื้อหาวิชา

จากผลการประเมินพบว่าผู้เข้ารับการฝึกอบรมและวิทยากรที่เลี้ยง มีความ เห็นเกี่ยวกับโครงสร้างของหลักสูตร ทั้งโดยรวมและเป็นรายข้อว่ามีความเหมาะสมใน ระดับมาก ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะเนื้อหาของรายวิชาต่าง ๆ ที่จัดไว้ มีความสอดคล้องกับ วัตถุประสงค์ของหลักสูตร ตลอดจนความต้องการของผู้เข้ารับการฝึกอบรมสามารถเพิ่มพูน ความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ เจตคติที่ดีในการบริหารงาน อีกทั้งสามารถนำความรู้ ทักษะ และเจตคติที่ดีด้านการบริหารงานไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานได้ จึงมีความเห็นว่าเนื้อหา วิชาในหลักสูตรเป็นเนื้อหาวิชาที่มีประโยชน์โดยตรง สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้กับการ ปฏิบัติงาน ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นของ วิจิตร อวาทกุล (2537) ที่ได้กล่าวว่า การ ฝึกอบรมเป็น กิจกรรมที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง เป็นสิ่งที่ดี มีประโยชน์ เป็นการให้โอกาสแก่

ผู้เข้ารับการฝึกอบรม โดยเพิ่มพูนความรู้ ได้วิชาการใหม่ ๆ ได้แนวปฏิบัติงานที่ทันสมัยขึ้น ทั้งนี้ เนื่องจากเนื้อหาวิชาในหลักสูตรมีประโยชน์โดยตรงต่อการแก้ปัญหาที่ผู้เข้ารับการฝึกอบรมเผชิญอยู่ แม้ว่าบางอย่างอาจจะนำไปประยุกต์ใช้ได้ไม่เต็มที่ก็ตาม

อนึ่ง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า วิทยาการที่เลี้ยงมีความเห็นว่าเนื้อหาวิชาในหลักสูตรมีความเหมาะสมในระดับปานกลางอยู่ 3 ประเด็น คือ สอดคล้องกับความต้องการของผู้เข้ารับการฝึกอบรม เพิ่มพูนความรู้ ความเข้าใจด้านการบริหารงาน และเพิ่มพูนทักษะความสามารถในการบริหารงาน ทั้งนี้เนื่องจากปัจจุบันความเจริญก้าวหน้าทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีได้เปลี่ยนแปลงไป กระทรวงศึกษาธิการจึงมีนโยบายในการพัฒนาและใช้เทคโนโลยีเพื่อการบริหารและจัดการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของการบริหาร ผู้บริหารจึงจำเป็นต้องพัฒนาตนเองให้สอดคล้องกับนโยบายดังกล่าว (สถาบันพัฒนาผู้บริหารการศึกษา, 2534) การฝึกอบรมศึกษาธิการอำเภอ จึงควรมุ่งเน้นให้มีการพัฒนาเนื้อหาวิชาในการฝึกอบรมให้ทันสมัย สอดคล้องกับความต้องการของผู้เข้ารับการฝึกอบรม เปิดโอกาสให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้ฝึกปฏิบัติจริง ศึกษาค้นคว้า วิเคราะห์ เรียบเรียงความรู้อย่างเป็นระบบ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ประโยชน์ในการบริหารงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งการเลือกเนื้อหาวิชานั้น ช่าง บัณฑิต (2532) ได้เสนอหลักเกณฑ์การเลือกเนื้อหาวิชาในการฝึกอบรมไว้ 6 ประการ คือ ต้องมีความสำคัญต่อการเรียนรู้ มีประโยชน์ในชีวิตประจำวัน เป็นสิ่งมีคุณค่า ซึ่งสังคมต้องรักษาไว้ เน้นสิ่งที่ผู้อบรมสนใจ ส่งเสริมการพัฒนาสังคมและสอดคล้องกับเป้าประสงค์ของการศึกษาและสังคมในเรื่อง ความซื่อสัตย์ของเนื้อหาวิชา ควรได้มีเกณฑ์ในการพิจารณาคัดเลือกเนื้อหาวิชาให้เหมาะสม ดังที่ สุมิตร คุณากร (อ้างถึงใน สุภณิตย์ ทรงสัตย์, 2533) ได้กล่าวถึงเกณฑ์ในการคัดเลือกเนื้อหาวิชาไว้ดังนี้ คือ

1. เกณฑ์ความเชื่อถือได้ และเป็นแก่นสารของความรู้ในแต่ละสาขาวิชา
2. ความสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงในสังคม
3. ความสมดุลระหว่างความกว้างและความลึกของเนื้อหา
4. สามารถสนองความมุ่งหมายได้หลาย ๆ ประการ
5. สอดคล้องกับวุฒิภาวะในการเรียนรู้ และประสบการณ์
6. สอดคล้องกับความต้องการและความสนใจ

ซึ่งเกณฑ์ต่าง ๆ ดังกล่าวจะช่วยเป็นมาตรฐานในการจัดรายวิชาม่าให้เกิดความซ้ำซ้อนกันได้เป็นอย่างดี

5. ด้านวิทยากร

จากผลการประเมินพบว่าผู้เข้ารับการฝึกอบรมและวิทยากรที่เลี้ยง มีความเห็นเกี่ยวกับวิทยากรสถาบันฯ และวิทยากรภายนอก ในภาพรวมอยู่ในระดับมากและมีบางประเด็นที่วิทยากรที่เลี้ยงมีความเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด คือใช้คำพูดเหมาะสมและ ให้เกียรติผู้เข้ารับการฝึกอบรม ทั้งนี้อาจเป็นเพราะในการฝึกอบรม สถาบันพัฒนาผู้บริหาร การศึกษาได้เชิญวิทยากรผู้บรรยายซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ ตลอดจนประสบการณ์ในเรื่องต่าง ๆ ที่จะบรรยายอยู่ในระดับสูง วิทยากรจึงมีวิธีการถ่ายทอดความรู้ ได้สอดคล้องกับเนื้อหาวิชา สามารถอธิบายเนื้อหาได้ชัดเจนตรงประเด็น ยกตัวอย่างประกอบ ซึ่งแสดงถึงการนำเนื้อหาวิชาไปประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติงานจริง และเปิดโอกาสให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้แลกเปลี่ยนความรู้ และแสดงความคิดเห็น ซึ่งผลการวิจัยนี้ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ บุญทวี อรุณมาศ (2536) ที่ได้ประเมินโครงการฝึกอบรมผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ และพบว่าผู้เข้ารับการฝึกอบรมและวิทยากรที่เลี้ยง มีความเห็นตรงกันว่าวิทยากรผู้บรรยายในการฝึกอบรมมีความรู้ ความเข้าใจในวิชาที่บรรยาย มีเทคนิควิธีการสอนที่สอดคล้องกับเนื้อหาวิชา และสอดคล้องกับความเห็นของ ชามุขัย ลวิตรังสิมา (2521) ที่กล่าวว่า คุณสมบัติของวิทยากรผู้ให้การอบรมจะต้องเป็นผู้มีความรู้ ความชำนาญ สามารถให้ข้อคิดเห็นด้านเนื้อหา เทคนิควิธีการและดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี เป็นผู้มีความสามารถในการทำงาน และได้รับการยอมรับในความสามารถในการปฏิบัติงาน เป็นผู้มีความสามารถในการสอน และการใช้สื่อประเภทต่าง ๆ เป็นผู้มีความสนใจทางวิชาการและทันต่อเหตุการณ์ นอกจากนี้ ความสามารถในการถ่ายทอดความรู้และบุคลิกภาพ มีความสำคัญในการเป็นวิทยากร ดังที่ ชามุขัย ลวิตรังสิมา (2521) ได้กล่าวว่า ความสามารถในการถ่ายทอดความรู้เป็นศิลปะอย่างหนึ่ง เพราะมีวิทยากรจำนวนไม่น้อยที่มีความรู้ ประสบการณ์ ความชำนาญในเรื่องที่จะบรรยาย แต่ขาดศิลปะในการถ่ายทอดความรู้ จึงทำให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมไม่ได้รับความรู้เท่าที่ควรจะได้ ในส่วนของบุคลิกภาพ การเลือกวิทยากรที่มีบุคลิกดีเด่น ย่อมจะเพิ่มความเชื่อถือ ศรัทธา และเป็นแรงจูงใจให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความสนใจในการฝึกอบรมโดย

ตลอด สําหรับข้อมูลจากคำถามปลายเปิด ผู้เข้ารับการฝึกอบรม วิทยากรพี่เลี้ยง และผู้บริหารโครงการได้เสนอแนะว่าวิทยากรควรจบการศึกษาระดับปริญญาโทเป็นอย่างน้อยนั้น ผู้วิจัยมีความเห็นว่า อาจจะเป็นเพราะว่าปัจจุบันผู้เข้ารับการฝึกอบรมทุกคนมีพื้นฐานความรู้ไม่ต่ำกว่าปริญญาตรี และมีส่วนหนึ่งมีพื้นฐานความรู้ในระดับปริญญาโท ถ้าวิทยากรมีคุณสมบัติเท่ากันหรือต่ำกว่าผู้เข้ารับการฝึกอบรมจะทำให้ไม่ได้รับความเชื่อถือ ศรัทธาจากผู้เข้ารับการฝึกอบรม ถึงแม้ว่าจะมีความรู้ความสามารถในการถ่ายทอดได้เป็นอย่างดีก็ตาม และข้อเท็จจริงปัจจุบันผู้สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโท มีปริมาณมากขึ้น จึงไม่เป็นการลำบากที่จะสรรหาวิทยากรที่มีความรู้ ความสามารถ ไม่ต่ำกว่าระดับปริญญาโท มาทำหน้าที่เป็นวิทยากรให้การอบรม และข้อเสนอนี้เพิ่มเติมจากผู้เข้ารับการฝึกอบรม วิทยากรพี่เลี้ยง และผู้บริหารโครงการ ซึ่งมีความเห็นว่าควรเชิญวิทยากรภาคเอกชนและรัฐวิสาหกิจมาบรรยาย วิทยากรควรมีการเตรียมตัวในด้านสื่อที่เข้ารับการฝึกอบรม วิทยากรที่มาบรรยายควรเป็นตัวจริงไม่ใช่ตัวแทน ควรพิจารณาคุณสมบัติของวิทยากรบางท่าน วิทยากรภายนอกมีความรู้ความสามารถในการถ่ายทอดความรู้เป็นอย่างดี วิทยากรบางท่านจึงเน้นการบรรยายมาก ควรพิจารณาปรับปรุงสื่อ จัดตารางฝึกอบรมให้เหมาะสม

6. ด้านกิจกรรมการฝึกอบรม

จากผลการประเมินพบว่า ผู้เข้ารับการฝึกอบรม วิทยากรพี่เลี้ยง มีความเห็นเกี่ยวกับกิจกรรมการฝึกอบรมในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะกิจกรรมการฝึกอบรมที่จัดให้มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการของผู้เข้ารับการฝึกอบรม แต่มีบางประเด็นที่ผู้เข้ารับการฝึกอบรมและวิทยากรพี่เลี้ยง มีความเห็นสอดคล้องกันว่ามี ความเหมาะสมในระดับปานกลาง คือ กิจกรรมการศึกษาดูงาน และกิจกรรมเสริมสร้างประสบการณ์ของวิทยากรพี่เลี้ยง ซึ่งอาจเป็นเพราะสถาบันพัฒนาผู้บริหารการศึกษาจะเป็นผู้กำหนดให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้ศึกษาดูงานในสถานที่ต่าง ๆ ซึ่งผู้เข้ารับการอบรมไม่มีโอกาสเข้าร่วมปรึกษาหารือหรือเสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับการศึกษาดูงานทั้งในประเทศและต่างประเทศ ซึ่งผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของ บุญทวี อรุณศาสตร์ (2536) ที่ได้ประเมินโครงการฝึกอบรมผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ และพบว่า ผู้เข้ารับการฝึกอบรมและวิทยากรพี่เลี้ยงมีความเห็นตรงกันว่า การเลือกโรงเรียนและกลุ่มโรงเรียนเพื่อศึกษาดูงานในการฝึกอบรมมีความเหมาะสมในระดับปานกลาง

และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ดวงพร พงษ์ประดิษฐ์ (2537) เกี่ยวกับการติดตามผลหลักสูตรฝึกอบรมผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาของสถาบันพัฒนาผู้บริหารการศึกษา : การนำเนื้อหาในหลักสูตรไปใช้ ในส่วนของข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย ที่ผู้ผ่านการฝึกอบรมได้เสนอแนะว่า ควรจัดให้มีการศึกษาดูงานสถาบันการศึกษาหลาย ๆ แห่ง และการเลือกสถานที่ดูงาน ควรให้สอดคล้องกับความต้องการและงานของผู้เข้ารับการฝึกอบรม

สำหรับประเด็นกิจกรรมเสริมสร้างประสบการณ์ของวิทยากรที่เสนอนั้น อาจเป็นเพราะว่า การจัดกิจกรรมการเสริมสร้างประสบการณ์ของวิทยากรที่เลี้ยง วิทยากรที่เลี้ยงจะเป็นผู้กำหนดให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมฝึกปฏิบัติตามหัวข้อที่กำหนดไว้ ซึ่งผู้เข้ารับการฝึกอบรมไม่มีโอกาสกำหนดหัวข้อหรือ เรื่องที่จะทำภาคนิพนธ์ตามที่ตนเองต้องการศึกษา อาจเป็นเพราะว่า วิทยากรที่เลี้ยงตระหนักว่าบทบาทในฐานะวิทยากรที่เลี้ยงนั้นควรมุ่งเน้นภารกิจการให้คำปรึกษา แนะนำ และกำหนดหัวข้อให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมต้องศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับความเห็นของ บุญทวี อรุณมาศ (2536) ที่กล่าวว่า วิทยากรที่เลี้ยงควรมีบทบาทเป็นผู้แนะนำและให้คำปรึกษา อีกทั้ง เป็นที่เลี้ยงช่วยเหลือทางด้านวิชาการและให้ประสบการณ์ ในฐานะนักบริหารรุ่นพี่ เพื่อให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้พัฒนาทักษะที่จำเป็น ตลอดจนคุณลักษณะของนักบริหารที่ดี อย่างไรก็ตามสำหรับหลักสูตรฝึกอบรมศึกษาริการอาเภอ การจัดกิจกรรมเสริมสร้างประสบการณ์ของวิทยากรที่เลี้ยงในเรื่องการทำภาคนิพนธ์นั้น มีจุดมุ่งหมายให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้แก้ปัญหาการบริหารงาน การเสริมสร้างประสบการณ์ของวิทยากรที่เลี้ยง จึงต้องการให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้แสดงออกซึ่งศักยภาพทางความคิด สามารถนำเสนอประเด็นปัญหาที่ต้องแก้ไข และพัฒนาจากสภาพแวดล้อมในการปฏิบัติงาน พร้อมทั้งเสนอวิธีการแก้ปัญหาโดยใช้ทักษะในการ เขียนรายงานภาคนิพนธ์

สำหรับคำถามปลายเปิด ผู้เข้ารับการฝึกอบรม วิทยากรที่เลี้ยงและผู้บริหารโครงการ ได้เสนอแนะว่า ควรเปิดโอกาสให้ศึกษาดูงานในภาคเอกชน การพัฒนากายควรจัดให้เหมาะสมกับวัย การพัฒนาจิตควรเน้นวิธีการปฏิบัติมากกว่าเนื้อหา ควรจัดกิจกรรมฝึกอบรมให้เหมาะสมกับเนื้อหา ควรเพิ่มเวลาให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้พบกับวิทยากรที่เลี้ยงให้มากขึ้น การคัดเลือกวิทยากรที่เลี้ยงต้องพิจารณาว่ามีความสามารถ และอุดมการณ์ เป็นแบบอย่างที่ดีได้ ควรกำหนดการปฏิบัติการกิจของวิทยากรที่เลี้ยงให้ชัดเจน การจัดกิจกรรมการศึกษาดูงานควร เน้นที่มีประโยชน์

7. ด้านการวัดและประเมินผล

จากผลการประเมินพบว่า ผู้เข้ารับการฝึกอบรมและวิทยากรที่เลี้ยงมีความเห็นว่า การวัดและประเมินผล มีความเหมาะสมในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องมาจากการฝึกอบรมหลักสูตรฝึกอบรมศึกษาศึกษาการอาเภอมีคณะกรรมการที่จะทำหน้าที่ในการวัดและประเมินผล ซึ่ง มีการทดสอบความรู้ภาควิชาการ ภาคปฏิบัติและพฤติกรรม นอกจากนี้ในการวัดและประเมินผลทั้งในภาควิชาการ ภาคปฏิบัติ และพฤติกรรม ก็มีเกณฑ์กำหนดไว้อย่างชัดเจน จึงส่งผลให้การวัดและประเมินผลมีลักษณะที่เปิดโอกาสให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมรับรู้ถึงวิธีการประเมินผล ซึ่ง วิจิตร อวระกุล (2537) ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับการวัดและประเมินผลในการฝึกอบรมว่า สามารถทำได้หลายรูปแบบที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ผู้ที่ทำหน้าที่ในการวัดและประเมินผล ประกอบด้วยบุคคลหลายฝ่าย ผลสรุปการประเมินเป็นไปอย่างยุติธรรม ซึ่งแนวคิดดังกล่าวสอดคล้องกับการศึกษาของ ดวงพร พงษ์ประดิษฐ์ (2537) ที่กล่าวถึงหลักการประเมินผลผู้เข้ารับการฝึกอบรมหลักสูตรเตรียมผู้บริหารการศึกษา ไว้ว่า เกณฑ์การประเมินผล ประกอบด้วย การประเมินผลรายวิชา ภาคปฏิบัติและพฤติกรรม ต้องผ่านไม่น้อยกว่าร้อยละ 60 เวลาเข้ารับการฝึกอบรมไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 วิธีการประเมินผล มีการประเมินตลอดระยะเวลาการฝึกอบรม วิธีการประเมินผลพฤติกรรม ประเมินโดยวิทยากรที่เลี้ยง และผู้บริหารโครงการ การศึกษาดูงานและการเขียนรายงานภาคินพนธ์ ประเมินโดยวิทยากรที่เลี้ยง

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความเห็นว่าเหมาะสมในระดับปานกลาง คือ การเขียนรายงานภาคินพนธ์ 10 คะแนน ซึ่งอาจเป็นเพราะการเขียนรายงานทางวิชาการ มีความจำเป็นยิ่งสำหรับผู้ที่จะดำรงตำแหน่งผู้บริหาร กิจกรรมการเขียนรายงานภาคินพนธ์เป็นกิจกรรมหนึ่งที่จะช่วยให้เกิดทักษะการเขียนรายงาน รู้จักนำการฝึกอบรมผนวกกับประสบการณ์ที่มีอยู่ สร้างผลงานทางวิชาการ ตลอดจนได้พัฒนาตนเองในด้านการนำเสนอผลงานทางวิชาการ (บุญทวี อรุณมาศ, 2536) ซึ่งการเขียนรายงานภาคินพนธ์ ผู้เข้ารับการฝึกอบรมต้องใช้เวลาและความสามารถในการศึกษาค้นคว้าเรียบเรียง และเขียนภาคินพนธ์ ตามหัวข้อที่วิทยากรที่เลี้ยงได้กำหนดไว้ให้ ซึ่งคะแนนเพียง 10 คะแนน อาจจะน้อยเกินไปเมื่อเปรียบเทียบกับภาระงานที่ต้องจัดทำ สำหรับ

ข้อมูลคำถามปลายเปิดที่ผู้เข้ารับการศึกษา วิทยากรพี่เลี้ยงและผู้บริหารโครงการ ได้เสนอแนะว่า ควรมีการปรับปรุงการกำหนดคะแนนในการประเมินผล ควรปรับปรุงเกณฑ์การวัดและประเมินผลพฤติกรรมระหว่างการศึกษา ควรปรับปรุงคะแนนการประเมินการเขียนรายงานภาคินพนธ์ ไม่ควรมีการประเมินพฤติกรรมระหว่างการศึกษา การประเมินสมรรถภาพทางกายไม่ควรมีการประเมินเป็นคะแนน แต่ควรเน้นให้ความสำคัญและสามารถนำไปปฏิบัติได้ และภาคินพนธ์ควรได้มีการตีพิมพ์เผยแพร่อีกด้วย

เมื่อพิจารณาภาพรวมจากผลการประเมินหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิตของสถาบันพัฒนาผู้บริหารการศึกษา สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ กล่าวได้ว่า หลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิตมีความเหมาะสมทั้งในด้านการกำหนดวัตถุประสงค์ของหลักสูตร การกำหนดโครงสร้างของหลักสูตร การกำหนดเนื้อหาวิชา วิทยากร กิจกรรมการศึกษาศาสตรบัณฑิตและประเมินผล เพื่อใช้ในการศึกษาศาสตรบัณฑิต ให้มีความรู้ ความเข้าใจ เพิ่มพูนทักษะ ความสามารถ ตลอดจนเจตคติที่ดีในการปฏิบัติงาน และสามารถประยุกต์สิ่งที่ได้รับจากการศึกษาศาสตรบัณฑิตไปใช้ในการปฏิบัติงาน หากจะมีส่วนที่จะต้องปรับปรุงแก้ไขนั้นก็จะเป็นสิ่งที่สถาบันพัฒนาผู้บริหารการศึกษาให้ความสำคัญและพยายามพัฒนาปรับปรุงให้หลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิตมีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเพื่อการนำผลการวิจัยไปใช้ เพื่อเป็นข้อพิจารณาสำหรับสถาบันพัฒนาผู้บริหารการศึกษา

1.1 ด้านวัตถุประสงค์ของหลักสูตร จากการประเมินพบว่า วัตถุประสงค์ของหลักสูตรมีความชัดเจน เหมาะสมกับการพัฒนาศึกษาศาสตรบัณฑิต/กึ่งศาสตรบัณฑิต ให้มีความรู้ ทักษะ และเจตคติที่ดี และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการบริหารงานได้ แต่อย่างไรก็ตาม เพื่อให้หลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิตมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ผู้วิจัยเห็นสมควรให้สถาบันพัฒนาผู้บริหารการศึกษาปรับปรุงหลักสูตร โดยอาศัยข้อมูลพื้นฐานจากการประเมินหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิตในครั้งนี้ ซึ่งอาจจะมีการปรับวัตถุประสงค์ของหลักสูตรโดยคำนึง

ถึงความเปลี่ยนแปลงในด้านเศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง สังคม จริยธรรม วัฒนธรรม ประชญา จิตวิทยา และเทคโนโลยี ตลอดจนข้อมูลเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมและความต้องการของผู้เข้ารับการฝึกอบรม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ความเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี ปัจจุบันและอนาคต อีกทั้งส่งเสริมให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นจากประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน เพื่อช่วยให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้พัฒนาไปในทิศทางที่กำหนดไว้ในวัตถุประสงค์ของหลักสูตร และแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ระยะที่ 8 (พ.ศ. 2540 - 2544) ในเรื่องวัตถุประสงค์ของกรพัฒนาผู้บริหาร กล่าวคือ ให้เป็นผู้บริหารระดับอินเตอร์ หมายถึง จะต้องมีความรู้ไม่เฉพาะหน่วยงานหรือหน้าที่ของตนเท่านั้น แต่จะต้องมีความรู้ในหน่วยงานอื่น กระทรวงอื่น ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาด้วย เนื่องจากปัจจุบันเป็นยุคโลกาภิวัตน์ การเปลี่ยนแปลงทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคมและเทคโนโลยีเป็นไปอย่างรวดเร็ว ดังนั้นผู้บริหารยุคแผนฯ 8 จะต้องมีความรู้ที่กว้างไกล เป็นนักข้อมูล (IT) นักอ่าน นักศึกษาค้นคว้า นักคิดริเริ่มสร้างสรรค์ เพื่อพัฒนาหน่วยงานของตนให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว

1.2 ด้านโครงสร้างของหลักสูตร จากการประเมินพบว่า โครงสร้างของหลักสูตรมีความเหมาะสมดีแล้ว แต่อย่างไรก็ตามเพื่อให้หลักสูตรฝึกอบรมศึกษาดูงานมีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมว่าควรมีการพิจารณาปรับปรุงโครงสร้างของหลักสูตร โดยอาศัยข้อมูลพื้นฐานจากปรัชญาการศึกษา นโยบายในการพัฒนาผู้บริหารการศึกษา ความต้องการของสังคมและผู้เข้ารับการฝึกอบรมเพื่อปรับปรุงโครงสร้างให้เหมาะสมมากขึ้น อนึ่ง จากคำถามปลายเปิดผู้เข้ารับการฝึกอบรม และวิทยากรที่เลี้ยง ๖ ได้ให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมว่า ควรเพิ่มชั่วโมงการฝึกอบรมในหมวดกิจกรรมเสริมหลักสูตร ควรขยายระยะเวลาการฝึกอบรมให้มากขึ้น ควรลดจำนวนชั่วโมงการฝึกอบรมแต่ละวัน

1.3 ด้านเนื้อหาวิชา จากการประเมินพบว่า วิชาปรวมเนื้อหาวิชามีความเหมาะสมในระดับมาก แต่มีบางประเด็นที่วิทยากรที่เลี้ยงมีความเห็นในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะปัจจุบันความเจริญก้าวหน้าทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีได้เปลี่ยนแปลงไป กระทรวงศึกษาธิการจึงมีนโยบายในการพัฒนาและ เทคโนโลยีเพื่อการบริหารและการจัดการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของการบริหาร ผู้บริหารจึงจำเป็นต้องพัฒนาตนเองให้สอดคล้องกับนโยบายดังกล่าว (สถาบันพัฒนาผู้บริหารการ

ศึกษา, 2534) ผู้วิจัยจึงเห็นสมควรให้สถาบันพัฒนาผู้บริหารการศึกษา พิจารณาปรับปรุงเนื้อหาวิชา ตลอดจนจัดประสบการณ์ที่จะเอื้ออำนวยให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้พัฒนาความรู้ ความเข้าใจ ทักษะในการบริหาร และปรับปรุงความชำนาญของเนื้อหาในแต่ละรายวิชา อีกด้วย

1.4 ด้านวิทยากร ผลการประเมินเกี่ยวกับวิทยากรโดยรวมอยู่ในระดับเหมาะสมมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสถาบันพัฒนาผู้บริหารการศึกษาได้พยายามจัดสรรวิทยากรที่มีความรู้ และประสบการณ์ในการถ่ายทอด เพื่อให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้รับความรู้และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นจากวิทยากรมากที่สุด แต่มีบางประเด็นที่วิทยากรที่เลี้ยงมีความเห็นในระดับมากที่สุด กล่าวคือ ทั้งวิทยากรภายนอกและวิทยากรสถาบันฯ ใช้คำพูดเหมาะสม และให้เกียรติผู้เข้ารับการฝึกอบรม อย่างไรก็ตาม สถาบันพัฒนาผู้บริหารการศึกษาควรที่จะให้พิจารณาเกณฑ์การคัดเลือกวิทยากรสถาบันฯ และวิทยากรภายนอก เพื่อให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้รับประโยชน์จากการฝึกอบรมได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น สำหรับข้อมูลจากคำถามปลายเปิด ผู้เข้ารับการฝึกอบรม วิทยากรที่เลี้ยง และผู้บริหารโครงการ ได้เสนอแนะว่า ควรพิจารณาเชิญวิทยากรภาคเอกชน รัฐวิสาหกิจ มาบรรยายบ้าง และวิทยากรที่มาบรรยายควรเป็นตัวจริงไม่ใช่ตัวแทน และการใช้สื่อของวิทยากรบางท่านควรมีการเตรียมล่วงหน้า ควรพิจารณาคูสมบัติของวิทยากรบางท่านควรจบการศึกษาอย่างน้อยปริญญาโท มีความรู้ความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ วิธีการฝึกอบรมของวิทยากรเน้นการบรรยาย สื่อที่ใช้ในการฝึกอบรมเน้นแผ่นโปร่งใส ควรพัฒนาอยู่เสมอ การจัดตารางฝึกอบรมให้เหมาะสม

1.5 ด้านกิจกรรมการฝึกอบรม ผลการประเมินในภาพรวมพบว่ามีความเหมาะสมในระดับมาก ยกเว้นบางประการที่มีความเห็นในระดับปานกลาง คือ กิจกรรมการศึกษาดูงาน และกิจกรรมเสริมสร้างประสบการณ์ของวิทยากรที่เลี้ยง อย่างไรก็ตาม เพื่อให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้เพิ่มพูนความรู้ ความสามารถ ทักษะและเจตคติที่ดีในการบริหารงาน จึงควรมีการดำเนินงานให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้มีโอกาสศึกษาดูงานในภาคเอกชน อีกทั้งศึกษาดูงานด้านการบริหารในต่างประเทศ ตลอดจนการจัดกิจกรรมเสริมสร้างประสบการณ์ของวิทยากรที่เลี้ยง ควรได้มีการพิจารณาปรับปรุงให้เหมาะสม

ผู้เข้ารับการฝึกอบรม วิทยากรที่เลี้ยงและผู้บริหารโครงการ ได้เสนอแนะว่า ควรเปิดโอกาสให้ศึกษาดูงานภาคเอกชน การพัฒนาบุคลากรควรทำให้เหมาะสมกับวัย การพัฒนาจิตควรเน้นวิธีการมากกว่าเนื้อหา จัดกิจกรรมการฝึกอบรมให้เหมาะสมกับเนื้อหา ควรเพิ่มเวลาให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมพบกับวิทยากรที่เลี้ยงให้มากขึ้น การคัดเลือกวิทยากรที่เลี้ยงต้องพิจารณาว่ามีความสามารถและอุดมการณ์ และเป็นแบบอย่างที่ดีได้ ควรกำหนดการปฏิบัติการกิจของวิทยากรที่เลี้ยงให้ชัดเจน การบรรยายพิเศษควรเน้นที่มีประโยชน์ ซึ่งในการฝึกอบรมครั้งนี้ กิจกรรมการบรรยายพิเศษ พบว่าเป็นกิจกรรมที่มีประโยชน์ต่อผู้เข้ารับการฝึกอบรมมาก อย่างไรก็ตามต้องพิจารณาก่อนว่าเรื่องที่บรรยายมีประโยชน์ต่อผู้เข้ารับการฝึกอบรมเพียงใด สำหรับวิทยากรควรเชิญเฉพาะผู้ที่มีประสบการณ์เท่านั้น มาบรรยายพิเศษ และเนื้อหาที่บรรยายไม่ควรซ้ำซ้อนกับเนื้อหาวิชาในหลักสูตร นอกจากนั้นหัวข้อที่บรรยายควรเป็นแนวคิดที่สอดคล้องกับสภาพปัจจุบัน

1.6 ด้านการวัดและประเมินผล ผลการประเมินพบว่า การวัดและประเมินผลโดยรวมมีความเหมาะสมในระดับมาก แต่มีบางประเด็นคือการเขียนรายงานภาคินพนธ์ 10 คะแนน ซึ่งผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความเห็นในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะทักษะการเขียนรายงานทางวิชาการมีความจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับผู้ที่จะดำรงตำแหน่งผู้บริหาร กิจกรรมการเขียนรายงานภาคินพนธ์เป็นกิจกรรมหนึ่งที่จะช่วยให้เกิดทักษะการเขียนรายงาน รู้จักทำการฝึกอบรมผนวกกับประสบการณ์ที่มีอยู่ สร้างผลงานทางวิชาการ ตลอดจนนำพัฒนาตนเองในด้านการนำเสนอผลงานทางวิชาการ (บุญทวี อรุณมาศ, 2536) ซึ่งการเขียนรายงานภาคินพนธ์ ผู้เข้ารับการฝึกอบรมต้องใช้เวลาและความสามารถอย่างมากในการศึกษาค้นคว้า เรียบเรียง และเขียนภาคินพนธ์ตามหัวข้อที่วิทยากรที่เลี้ยงได้กำหนดไว้ ซึ่งคะแนนเพียง 10 คะแนน อาจจะน้อยเกินไปเมื่อเปรียบเทียบกับภาระงานที่ต้องจัดทำ อย่างไรก็ตามสถาบันพัฒนาผู้บริหารการศึกษาควรพิจารณาปรับปรุงเกณฑ์การให้คะแนนการเขียนรายงานภาคินพนธ์ให้เหมาะสมต่อไป ผู้เข้ารับการฝึกอบรม วิทยากรที่เลี้ยง และผู้บริหารโครงการ ได้เสนอแนะว่า ควรมีการปรับปรุงการกำหนดคะแนนในการประเมินผล ควรปรับปรุงคะแนนการประเมินการเขียนรายงานภาคินพนธ์ ควรปรับปรุงเกณฑ์การวัดและประเมินผล พฤติกรรมระหว่างการฝึกอบรม ไม่ควรมีการประเมินพฤติกรรมระหว่างการฝึกอบรม และ

การประเมินสมรรถภาพทางกาย ไม่ควรมีการประเมินเป็นคะแนนแต่ควรเน้นให้ความสำคัญ และสามารถนำไปปฏิบัติได้ และควรมีการตีพิมพ์ภาคินพนธ์ เผยแพร่อีกด้วย

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

ในการวิจัยครั้งต่อไป ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะว่าควรทำการศึกษาวิจัยในเรื่องต่อไปนี้

2.1 การประเมินหลักสูตรฝึกอบรมศึกษาศึกษาการอาเภอ โดยประเมินจากความคิดเห็นของผู้บังคับบัญชา และผู้ใต้บังคับบัญชา ของผู้เข้ารับการฝึกอบรม เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาหลักสูตร

2.2 การติดตามผลการปฏิบัติงานของผู้ผ่านการฝึกอบรมหลักสูตรฝึกอบรมศึกษาศึกษาการอาเภอ

2.3 รูปแบบการฝึกอบรมศึกษาศึกษาการอาเภอที่เหมาะสม